

Крамаренко Р.М., к.е.н., доцент,
професор кафедри міжнародного обліку та аудиту
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ МЕГАПОЛІСУ

Крамаренко Р.М. Ключові напрями активізації розвитку мегаполісу. У статті проаналізовано креативний складник економічної активності столичного мегаполісу. Розглянуто особливість міської структури сукупної робочої сили головних мегаполісів США, парадигми світової сучасності для формування урбаністичних концепцій. Проаналізовано певні відмінності в підходах до визначення розвитку креативного міста. Розглянуто системні індикатори, які включає в себе smart-economy.

Ключові слова: креативна економіка, смарт-економіка, мегаполіс, економічний розвиток.

Крамаренко Р.М. Ключевые направления активизации развития мегаполиса. В статье проанализирована креативная составляющая экономической активности столичного мегаполиса. Рассмотрены особенности городской структуры рабочей силы главных мегаполисов США и парадигма мировой современности для формирования урбанистических концепций. Проанализированы отличия в подходах к определению развития креативного города. Рассмотрены системные индикаторы, которые включает smart-economy.

Ключевые слова: креативная экономика, смарт-экономика, мегаполис, экономическое развитие.

Kramarenko R.M. Key areas of metropolis development activation. The article analyzes the creative part of the economic activity of the capital metropolis. Considered feature urban structure of the total labor force major US cities. In the article the modern world paradigm for the formation of urban concepts were determined. We analyzed some differences in approach to the definition of a creative city. A systematic indicators that include smart-economy were determined.

Keywords: creative economy, smart economy, metropolis, economic development.

Постановка проблеми. Сучасні мегаполіси останнім часом перебрали на себе значну кількість додаткових функцій, адже саме вони є локалізованими лідерами світової економіки, вплив на яку з боку світових міст із кожним роком стає все більш відчутним. Основними ознаками особливої ролі міських агломерацій у глобальному господарстві стали: надзвичайно висока концентрація креативного, інституційного та частково виробничого капіталу, явища, відомого як гіперлокалізація; нагальна потреба у швидкій модернізації ринкової, транспортної, соціальної, фінансової, технічної та інноваційної інфраструктур, збалансована й ефективна діяльність яких забезпечує високий рівень конкурентоспроможності міста та адекватну реакцію на інформаційні сигнали, що надходять ззовні; селективний відбір міграційних ресурсів за їх креативними ознаками, високою мобільністю, урегульованістю, прогностичністю та можливістю швидкої комерціалізації ефектів знанневої економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Провідні економісти розвинених країн світу вже давно оцінили можливості креативної економіки для розвитку окремих міст, територій та країн загалом. Серед зарубіжних науковців, які присвятили свої дослідження питанням розвитку креативного міста, стали Р. Флоріда, Т. Кун, Дж. Хокінс, Ч. Лендрі, Т. Флемінг, Дж. Поттс, П. Лінднер, Дж. О'Конор,

Е. Мельвіль, Р. Сведберг, Е. Зеленцова, Л. Вистряков, Й. Клоудова.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних положень та встановлення особливостей напрямів розвитку креативного міста.

Виклад основних результатів. У процесі оцінювання перспектив розвитку міст надзвичайно важливим моментом є правильна інтерпретація суті його системних характеристик. Ось чому визначення «технологічності» міста проходить не лише в межах дослідження концентрації його креативного потенціалу, а й так званої smart-economy, яка включає в себе низку системних індикаторів, що визначають селективні пріоритети розвитку міста-столиці, який не обов'язково може бути мегаполісом. Складовими частинами такої дослідницької моделі є смарт-економіка (конкурентоспроможність, яка включає не лише оціночні дані щодо продуктивності праці, зрілість ринків, підприємництво, економічний імідж, а також «інноваційний дух»), смарт-люди (соціальний і людський капітал), смарт-управління (прийняття рішень, державний та соціальний сервіс, наявність політичних стратегій), смарт-мобільність (транспорт та ІСТ-інфраструктура), смарт-середовище (природні ресурси) та смарт-лівінг (якість життя, котра охоплює створене в місті культурне середовище, житлове забезпечення, освітню доступність, соціальне згуртування тощо). У ході проведеного дослідження було встановлено що найкращі показ-

ники серед малих столиць Європи має Люксембург, який ділить таку континентальну першість зі статусом фінансового і страхового центру [1, с. 16].

Таким, що заслуговує на увагу, було дослідження V. Royuela та M. Artis (2005 р.), котрі подібно до R. Florida виявили за багатокритеріальною основою рівень якості життя в агломерації мегаполісу Барселони і дійшли висновку, що його міграційна привабливість багато в чому залежить від створених у ньому комфортних умов проживання, а також від креативного (насамперед мистецького) іміджу столиці Каталонії [2].

Слід зазначити, що рівень очікування та перспективи економічного зростання можуть суттєво різнитися між собою залежно від місця розташування мегаполісу та чисельності населення в ньому. Таку парадоксальну гіпотезу висунули P. Taylor та R. Aranya. Внаслідок проведення ними спеціального тестування були визначені очікування (песимістичні/оптимістичні) населення багатьох міст, що розташовані в різних частинах планети (табл. 1).

Проведене дослідження дало змогу встановити, що креативне сприйняття позитивності чи негативності змін у мегаполісах доволі різняться по всьому світу. Швидше всього креативних змін очікують в столицях країн Західної Європи, тихоокеанських містах Азії, а також на Середньому Сході. Водночас переважання негативної реакції характерне для міст США та регіону Суб-Сахари в Африці. Однак якщо у Сполучених Штатах це можуть бути суто економічні причини (можливе банкрутство мерії Нью-Йорку, занепад Детройту внаслідок масового закриття автомобільних заводів в штаті Мічіган), то в Африці песимістичні прогнози (і частково вони підтверджувались протягом останніх п'яти років) були пов'язані з політичною нестабільністю, безробіттям, подальшим зростанням посушливості клімату в Африці і проблемою водопостачання на Близькому Сході.

Як уже зазначалося, реалізація багатьох стратегій розвитку міст нерідко перетинається з проблемою зростання його креативності. Таку своєрідну функцію гармонізації може взяти на себе старопромисловий мегаполіс, у межах якого створено чи створюється ціла низка епатажних місць або ж видовищних центрів, які будуть виступати певним «магнітом» для туристів або ж паломників чи в разі формування так званих культових зон приваблювати для себе фанатів, прихильників та послідовників. Прикладів такого нового перевтілення старих міст є чимало. В основі їх стратегії, як правило, лежать амбіції авторів та креативність тих, що створюють проект. Унаслідок ліквідації тютюнової фабрики в Ліоні (Франція) на її місці відкрився університет Ліон-3; закриття заводів у центрі Тампере (Франція) дало змогу переобладнати їх приміщення в офіси, бізнес-інкубатори, ресторани і музеї (у тому числі такі унікальні, як Музей шпіонажу); нові дизайнерські центри було побудовано у Нью-Каслі (Великобританія) після закриття шахт та повної втрати містом промислової функції. Із цього випливає, що вплив креативного класу у подальшому розвитку міст буде суттєво посилюватись, натомість роль робочого класу – зменшуватись, що в цілому відповідатиме постіндустріальним стратегіям країн-лідерів. Водночас у зв'язку із реалізацією основних засад третьої промислової революції значно зросте потреба у фахівцях із сучасних технологій, дизайну, культури і мистецтва, потреба в яких буде задовольнятися за рахунок талановитих випускників університетів.

Доволі цікаву особливість міської структури сукупної робочої сили головних мегаполісів США вдалося виявити R. Florida (табл. 2). Серед десяти найбільших за часткою креативного класу міст він виокремив столицю країни – Вашингтон, далі йдуть Ролі-Дарем (місто-аеропорт в Каліфорнії), Остін,

Таблиця 1

Біномінальний тест очікувань населення мегаполісів за P. Taylor, R. Aranya [1, с. 12]

Гіпотеза	Негативні зміни	Позитивні зміни	Разом	P-value test
1. Столичні міста	53	73	126	0,0021
2a. Глобальні міста	14	11	25	0,345
2b. Середні міста	94	95	189	0,4443
3a. Південні міста	66	73	139	0,2514
3b. Нові південні міста	54	59	113	0,4602
4a. Міста США	31	13	44	0,0021
4b. Західноєвропейські міста	34	53	87	0,0162
4c. Тихоокеанські азійські міста	14	23	37	0,0505
4d. Східноєвропейські міста	5	15	20	0,021
4e. Міста в Суб-Сахарі (Африка)	20	10	30	0,0228
4f. Міста середнього сходу	12	22	34	0,301
4g. Латиноамериканські міста	17	22	39	0,2611
4h. Південно-Азійські міста	8	7	15	0,500

Структура креативного класу деяких найбільших міст США за R. Florida, 2003 р. [3, с. 368]

Ранг	Місто	Креативний клас, %	Суперкреативний клас, %	Робочий клас, %
1	Вашингтон	39,81	16,95	43,18
2	Ролі-Дарем	39,35	20,17	40,39
3	Остін	37,52	18,72	43,64
4	Бостон	36,48	19,79	43,68
5	Сан-Франциско	36,08	21,90	41,73
6	Сіетл	34,84	21,90	43,13
7	Харфорд	34,78	21,38	43,76
8	Денвер	34,31	21,90	43,66
9	Міннеаполіс	33,64	23,60	42,67
10	Нью-Йорк	33,25	19,51	47,19

Бостон, Сан-Франциско. Парадоксально, що Нью-Йорк при цьому виявився лише на десятому місці.

Водночас американський автор вводить поняття «суперекреативний креативний клас», котрий об'єднує найбільш талановитих і, головне, затребуваних фахівців у селективних сферах послуг. Як впливає з таблиці, лідером у цьому напрямі є Міннеаполіс, якому науковець прогнозує велике майбутнє.

Окремої уваги заслуговує університетська освіта, яка виступає потужним стимулом розвитку креативності міста і водночас його продуцентом. Створення низки нових наукових лабораторій, проведення системних досліджень у гуманітарній сфері не лише сприяє регіональному зростанню, а й поліпшує якість людського потенціалу. Саме така закономірність і була ідентифікована свого часу в м. Мехіко [3, р. 2725].

Разом із тим креативна економіка, і на цьому сходиться більшість авторів, потребує злагодженого (м'якого) регулювання з метою оптимізації впливу суспільства на неї та недопущення волюнтаризму під час прийняття адміністративних рішень. Спробу розробити саме таку модель взяла на себе V. Landerbach [4]. Дзеркальна симетричність, до якої вдалася авторка, суттєво вплинула на відтворення гармонізаційної мотивації двох протилежних за своєю дією акторів. З одного боку, це люди, котрі мають креативний потенціал та займаються відповідною роботою. Вони можуть осідати на постійне місце проживання в мегаполісі і створювати в його межах креативні райони (такі є в Парижі, Нью-Йорку, Копенгагені та в інших столицях). Вони про-

ходять довгий шлях від ініціювання своїх проєктів до конкретного результату.

З іншого боку, наступний гравець – державний сектор діє у протилежному форматі, реалізуючи свої інтереси, від ініціювання до результату, наслідком чого має стати також створення креативного району, щоправда, з наданими йому привілеїв і відповідних регламентацій діяльності. Отже, спільна дія урядових, муніципальних та підприємницьких кіл у межах приватно-державного партнерства є доволі перспективним напрямом реалізації системної моделі «креативний комплекс міста».

Висновки. Таким чином, креативний складник розвитку міст столичного рангу дає їм додатковий поштовх для їх посилення конкурентоспроможності, підвищення стратегічної мотивації та секторальної досконалості та наповнення місцевого бюджету в процесі посилення глобалізаційних впливів. Креативний складник економічної активності столичного мегаполіса є важливим фактором його подальшого розвитку, що дає змогу місту частково відмовитись від своєї промислової функції за рахунок зосередження на його території таких сервісних систем, які забезпечують йому міжнародну іміджевість, залучення талановитих людей з усього світу, поліпшення інфраструктури, зростання доходів міського бюджету та стимулювання в силу зосередження в ньому культурних, видавничьких, культових та інших центрів туристичних потоків, підвищення його стійкої до зовнішніх та внутрішніх шоків та локальної конкурентоспроможності в глобальному економічному середовищі.

Список літератури:

1. Smart cities. Ranking of European medium-sized cities. Final report. – Ljubljana: University of Ljubljana, 2007. – 27 p.
2. Royuela V., Arvis M. Convergence Analysis in Terms of Quality of Life in the Urban Systems of the Barcelona Province, 1991-2000 / Vicente Royuela, Manuel Arvis // Regional Studies. – 2006. – № 5 (Vol.40).
3. Florida R. The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. – New York, 2004. – 434 p.
4. Lauderbach M. How to develop creative quarters? The way of co-governance / Marina Lauderbach // Regional Insight. – 2013. – № 2 (Vol.4) – P.12–14.